

2011. május 17

PAKS TITKAI A tényeket közölni kell(ene)

Modern energiarendszer csak akkor működhet fenntartható módon és hatékonyan, ha viszonyai tiszták és átláthatók. Tudni kell azt is, hogy ami átlátható, ami a nyilvánosság előtt zajlik, ott jóval kevesebb a visszaélés, a korrupció. Fontos tehát, hogy az energia ügyeiről minél több embernek legyen pontos információja, és megértse, hogy mennyire lényeges szerepet tölt be ez az életében. Mindehhez viszont elengedhetetlen, hogy ha valaki kíváncsi rá, akkor hozzáférjen a rá tartozó és őt érdeklő adatokhoz, s a hatalom döntéseinek hátterét és következményeit is megértse. Ehhez az érintetteknek a tényeket közölniük kell. Az Energiaklub nemrég elkészült tanulmánya azonban rámutat arra, hogy az adatszolgáltatási kultúra az energiaszektorban még kevéssé fejlett, a titkolózás indokolatlanul nagy mértékű.

Az Energiaklub az Energia Kontroll Program (EKP) keretében célzottan foglalkozott energetikai tárgyú adatok igénylésével. 2009 januárja óta 29 ügyben kért adatokat, információkat, dokumentumokat illetékes hatóságoktól, állami szervektől és cégektől. Az adatigénylések az Energiaklubban zajló szakmai projektekhez közvetlenül kapcsolódnak, a megszerzett információkat minden esetben alaposan elemzik és az így kapott eredmények alapján konkrét javaslatokat fogalmaznak meg. Az EKP keretében kiemelten kezelik azokat az adatigényléseinket, amelyek kifejezetten arra irányulnak, hogy a fogyasztói energiaárakat milyen indokolatlan pluszkiadások terhelik.

Az átláthatóság és a nagy horderejű döntésekben való érdemi részvétel elemi érdeke nem csupán a lakosoknak, hanem maguknak a döntéshozóknak. Ez egyebek mellett azért is fontos, mert például a Paksi Atomerőmű tervezett bővítésének becsült költsége több mint 3000 milliárd forint, ami Magyarország idei költségvetésének egyötöde. Egy ilyen óriási beruházásról nem dönthet csak egy szűk szakmai-politikai elit. Az energetikai információszabadság értelmében az Energiaklub ezért kérte az illetékesektől (Paksi Atomerőmű, illetve MVM Zrt.), hogy tegyék közzé a paksi bővítést előkészítő Teller- és Lévai projektek anyagait, ám ezt visszautasították. A kérelmek ügye jelenleg a bíróság előtt folytatódik.

Kijelenthető, hogy az energiaszektor még nincs hozzászokva ahhoz a kontrollhoz, amit az adatigénylések jelentenek. A késedelmes teljesítések, a válaszadás elmulasztása vagy megtagadása mind arra utal, hogy az ilyen típusú kötelezettség a szektor szereplői számára még mindig inkább „púp a háton”. Az adatkezelők sokszor nehezen értik meg, hogy az adatigénylő célja nem a zaklatás és a pereskedés, hanem az információ megismerése. Ezen a hozzáálláson azonban jó eséllyel lehet javítani, például a hasonló adatigénylések rendszeresítésével, hogy az adatkezelők számára is természetessé váljon a nyilvánosság igénye.

Az Energiaklub 29 adatigénylési ügyéből mindössze 3 zajlott le zökkenőmentesen – azaz három esetben adták ki pontosan azt az információt, amit igényeltek, a jogszabályban előírt határidőn belül. A teljesített adatigénylések nagy része egyébként olyan volt, amelyek igénylés nélkül is a nyilvánosság rendelkezésére állhattak volna (pl. a hatóságok, adatkezelők honlapjain). A szektoron belül jellemzően a cégek mutatnak jóval kisebb hajlandóságot az információk kiadására az állami intézményekkel szemben, a hozzájuk intézett adatkérelmek legnagyobb részét a megkeresettek visszautasították.

A teljesített adatigénylések sem jelentenek mindig zökkenőmentességet, több esetben a jogszabályi kötelezettségeknek sem feleltek meg az adatkezelők. Az adatigénylések kevesebb, mint felében adtak csak választ időben, a többi esetben túllépték a jogszabályban megadott válaszadási határidőt, vagy akár egyáltalán nem válaszoltak, így ismételt adatigénylést kellett küldeni.

Az adatkérelmek visszautasításának leggyakoribb oka az üzleti titokra való hivatkozás volt, zömmel a cégek esetében. Itt kiemelendő, hogy az adatkezelők szinte minden esetben a teljes dokumentumhalmaz kiadását tagadták meg, és nem törekedtek arra, hogy az üzletileg érzékeny részeket kitarva a dokumentumok többi részét rendelkezésre bocsássák.

Fontos tudni, hogy a közérdekű adat kiadására irányuló per soronkívüliséget élvez. Az Energiaklub nem egyszer került olyan helyzetbe, hogy nem csak a soronkívüliség nem érvényesült, hanem még a szokásosnál is hosszabb időt kellett várni a tárgyalás kitűzésére. Többek között a fentiekből is látható, hogy mennyire fontos eleme egy adatigénylési ügynek az adatkezelő hozzáállása és együttműködési hajlandósága. Az eljárás lassítása (késői vagy semmiféle válasz esetén), az adatkérő félretájékoztatása arról, hogy kinél is van az adat. Jellemző módszer vagy az adatkezelő számára praktikus eljárás, hogy egy teljes dokumentumhalmazt üzleti titokként minősítsenek az ilyen természetű adatok leválogatása és kitarása helyett, s ez igencsak megnehezíti az adatigénylő dolgát.

Az Energiaklub adatkérési tapasztalatait feldolgozó “Energia és információ” című tanulmány teljes terjedelmébe letölthető az alábbi címről:

<http://energiakontrollprogram.hu/tanulmany/energia-es-informacio-az-energiaklub-adatigenylesi-tapasztalatai>

Az Energia Kontroll Program

Az Energiaklub Energia Kontroll Programja 2009-ben indult azzal a céllal, hogy átláthatóbbá tegye az energiaszektor működését. A program négy pilléren nyugszik:

1. Információkat, tényeket, adatokat gyűjt, kérvényez, dolgoz fel és tesz nyilvánossá, hogy minél szélesebb körű ismeretekkel rendelkezünk az ágazatról.
2. Kutatásokat végez, tanulmányokat ír, hogy elemezze és feltárja a hazai energetikai ágazat viszonyait. Megvizsgálja a szektor intézményi- és jogi hátterét, pénzügyi folyamatait, döntéshozatali mechanizmusait. Az itt feltárt problémák megoldására általános és konkrét javaslatokat tesz.
3. Oknyomozó cikkekre ír ki pályázatokat.
4. Részt vesz abban a munkacsoportban, ahol az Aarhusi Egyezmény magyarországi érvényesülését vizsgálja az atomenergia területén.

A program mindegyik pillérében közös a nyilvánosság kontroll-szerepe, a tények feltárása, azok dokumentálása, valamint a szakmai- és társadalmi szemléletformálás.

Az EKP indulása óta számos sikert el: Tanulmányai jelentős szakmai visszhangot váltottak ki, melyek kapcsán teltházak, a sajtóban és a szakmában is nagy visszhangot kapott konferenciát tartottunk. Pályázatainak nyomán országos médiumokban és az oknyomozo.hu portálon tényfeltáró cikkek sora jelent meg, ezek egyikének szerzője EKP-s pályázatával elnyerte a rangos Soma díjat. A program eddigi fennállása során 29 adatkérelmi ügyet kezdeményezett, s ennek égisze alatt bírósági perek is indultak.

Az Energia Kontroll Programot támogatja az Open Society Institute, Budapest és a CEE Trust for Civil Society.

Az EKP partnerei: Budapesti Corvinus Egyetem Korrupciókutató-központ; Társaság a Szabadságjogokért; EMLA Környezeti Management és Jogi Egyesület.

További információk:

Koritar Zsuzsanna programvezető

Telefon: 411-35-22 , 20/483-1747

Email: koritar@energiaklub.hu

<http://energiakontrollprogram.hu>